

JT VAIKO TEISIŲ KONVECIJOS SANTRAUKA

1 STRAIPSNIS (apibrėžimas)

Vaiku laikomas asmuo iki 18m. amžiaus, išskyrus tuos atvejus, kai pagal nacionalinius įstatymus vaikui pripažįstama pilnametystė anksčiau.

2 STRAIPSNIS (atsisakymas diskriminuoti)

Visi vaikai be išimties turi visas šioje Konvencijoje numatytas teises nepriklausomai nuo jų rasės, lyties, kalbos, religijos, sugebėjimų, pažiūrų, turto, socialinės kilmės ar kokių nors kitų aplinkybių.

3 STRAIPSNIS (svarbiausia vaiko interesai)

Visų veiksmų ir sprendimų vaiko atžvilgiu svarbiausias prioritetas turi būti vaiko interesai.

4 STRAIPSNIS (teisių įgyvendinimas)

Valstybė, pasitelkdama reikiamas teises, administracines ir kitas priemones, privalo padaryti viską, kad būtų įgyvendintos šioje Konvencijoje numatytos vaiko teisės.

5 STRAIPSNIS (tėvų įtaka ir vaiko sugebėjimų vystymasis)

Valstybė privalo gerbti tėvų ir globėjų teises ir atsakomybę, rūpinantis vaikais ir vystant jų sugebėjimus.

6 STRAIPSNIS (išlikimas ir vystymasis)

Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi ir valstybė įsipareigoja užtikrinti sąlygas vaikui gyventi ir vystytis.

7 STRAIPSNIS (vardas ir pilietybė)

Gimęs vaikas turi teisę į vardą ir pilietybę; kiek tai įmanoma jį(s) turi žinoti, kas jo(s) tėvai ir būti jų globoje.

8 STRAIPSNIS (asmenybės išlaikymas)

Valstybė įsipareigoja išsaugoti ir esant reikalui atkurti vaiko asmenybę, t.y. vardą, tapatybę ir šeimos ryšius.

9 STRAIPSNIS (atskyrimas nuo tėvų)

Vaikas turi teisę gyventi su tėvais, išskyrus tuos atvejus, kai tai nesuderinama su vaiko interesais. Vaikas taip pat turi teisę palaikyti ryšį su tėvais, jeigu yra nuo jų (vieno arba abiejų) atskiriamas.

10 STRAIPSNIS (šeimos susijungimas)

Vaikai ir jų tėvai turi teisę išvykti iš bet kurios šalies ir atvykti į savąją šeimos susijungimui arba tėvų - vaikų santykių palaikymui.

11 STRAIPSNIS (neteisėtas perkėlimas ir negražinimas)

Valstybė įsipareigoja neleisti vienam iš tėvų arba kitiems asmenims pavogti vaiką ir neteisėtai laikyti jį užsienyje.

12 STRAIPSNIS (vaiko nuomonė)

Vaikas turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę, į kurią turi būti atsižvelgiama bet kurioje veikloje, susijusioje su vaiku.

13 STRAIPSNIS (nuomonių išraiškos laisvė)

Vaikas turi teisę išreikšti savo nuomonę, gauti informaciją ir ją perduoti, nepaisant valstybių sienų.

14 STRAIPSNIS (minties, sąžinės ir religijos laisvė)

Valstybė įsipareigoja gerbti vaiko minčių, sąžinės ir religinių įsitikinimų laisvę, atsižvelgiant į tinkamą tėvų vadovavimą.

15 STRAIPSNIS (draugijų laisvė)

Vaikas turi teisę susitikti su kitais žmonėmis ir tapti draugijų nariu arba jas kurti.

16 STRAIPSNIS (asmeninio gyvenimo apsauga)

Vaikas turi teisę apsaugoti savo asmeninį ir šeimos gyvenimą, susirašinėjimą nuo šmeižto ir apkalbų.

17 STRAIPSNIS (galimybė gauti reikiamą informaciją)

Valstybė turi sudaryti sąlygas vaikui gauti informaciją ir reikalingą medžiagą iš įvairių šaltinių; ji turi skatinti masines informacijos priemones skleisti informaciją, padedančią vaiko socialiniam ir kultūriniam vystymuisi ir stengtis apginti vaiką nuo žalingos informacijos.

18 STRAIPSNIS (tėvų atsakomybė ir valstybės parama)

Abu tėvai yra atsakingi už vaiko auginimą ir auklėjimą, valstybė turi jiems padėti, suteikdama reikalingą paramą.

19 STRAIPSNIS (apsauga nuo piktnaudžiavimo ir aplaidumo)

Valstybė privalo apsaugoti vaiką nuo jo tėvų ar kitų asmenų, atsakingų už jo(s) priežiūrą, netinkamo elgesio ir sukurti reikalingas socialines programas, neleidžiančias įsigalėti piktnaudžiavimui ir netinkamam elgesiui su vaiku.

20 STRAIPSNIS (vaiko, netekusio šeimos, apsauga)

Valstybė įsipareigoja ypatingai rūpintis vaiku, netekusiu šeimos, ir užtikrinti jo gyvenimą kitoje tinkančioje jam/jai šeimoje arba visuomeninėje įstaigoje, besirūpinančia vaikais. Laikantis šio įsipareigojimo, reikia atsižvelgti į vaiko kultūrinę aplinką.

21 STRAIPSNIS (įvaikinimas)

Šalyse, kur įvaikinimas yra pripažįstamas ir/arba leidžiamas, įvaikinti galima tik tada, jeigu vaikui tai yra geriausia, ir jeigu tai leidžia kompetetingi organai ir vaiko apsaugos tarnybos.

22 STRAIPSNIS (vaikai - pabėgėliai)

Reikia ypatingai rūpintis vaikais – pabėgėliais ir vaikais, pageidaujjančiais gauti pabėgėlio statusą. Valstybė įsipareigoja bendradarbiauti su organizacijomis, suteikiančiomis tokią globą ir apsaugą.

23 STRAIPSNIS (neįgalūs vaikai)

Neįgalūs vaikai turi teisę į ypatingą globą, auklėjimą ir mokymą, padedant jam/ jai gyventi visavertį gyvenimą, išsiugdyti kaip galima didesnį pasitikėjimą savo jėgomis ir integruotis į socialinę aplinką.

24 STRAIPSNIS (sveikata ir sveikatos apsauga)

Vaikas turi teisę į kuo geriausią sveikatą ir jos apsaugą. Valstybės turi atkreipti didžiausią dėmesį į pirminę – sanitarinę pagalbą, ligų profilaktiką, sanitarinę propagandą ir vaikų mirtingumo lygio sumažinimą. Šiuo tikslu valstybės turi skatinti tarptautinį bendradarbiavimą ir pasiekti, kad visiems vaikams būtų prieinamos efektyvios sveikatos apsaugos priemonės.

25 STRAIPSNIS (nuolatinės globos kontrolė)

Vaikas, valstybės rūpesčiu atiduotas globai, turi teisę į nuolatinę tos globos kontrolę.

26 STRAIPSNIS (socialinė apsauga)

Vaikas turi teisę į socialinę apsaugą, taip pat ir į socialinį draudimą.

27 STRAIPSNIS (pragyvenimo lygis)

Kiekvienas vaikas turi teisę į pragyvenimo lygį, reikalingą jo/ jos fiziniam, dvasiniam, protiniam, doroviniam ir socialiniam vystymuisi. Tai pirmiausia turi užtikrinti vaiko tėvai. Valstybė privalo pasirūpinti, kad tai būtų įvykdyta, materialiai paremdama tėvus ir jų vaikus.

28 STRAIPSNIS (švietimas)

Kiekvienas vaikas turi teisę į švietimą ir valstybės pareiga – pasirūpinti, kad pradinis mokymas būtų privalomas ir nemokamas, kad vaikui būtų prieinamos įvairios vidurinio mokymo formos, o aukštąjį išsilavinimą vaikas galėtų įgyti pagal gabumų lygį. Drausmė mokykloje turi būti suderinama su vaiko teisėmis ir orumu. Siekdama įgyvendinti šią teisę valstybė turi bendrauti su kitomis valstybėmis.

29 STRAIPSNIS (švietimo tikslai)

Pagrindinis švietimo sistemos tikslas – pilniausiai atskleisti ir išvystyti vaiko asmenybę, talentą, protinius ir fizinius sugebėjimus. Vaiko mokymas ir lavinimas turi jam padėti pasiruošti aktyviam suaugusiojo gyvenimui laisvoje visuomenėje ir išsiugdyti pagarbą tėvams, savo kultūrinei tapatybei, kalbai ir vertybėms, o taip pat ir kitų asmenų kultūrinėms tradicijoms ir vertybėms.

30 STRAIPSNIS (nacionalinių mažumų ir vietinių gyventojų vaikai)

Nacionalinių mažumų ir vietinių gyventojų vaikai turi teisę į savo kultūros pasiekimus, kalbą ir religiją.

31 STRAIPSNIS (poilsis, laisvalaikis ir kultūrinė veikla)

Vaikas turi teisę į poilsį, žaidimus ir dalyvavimą kultūrinėje ir meninėje veikloje.

32 STRAIPSNIS (vaiko darbas)

Vaikas turi teisę būti apsaugtas nuo darbo, kenkiančio jo sveikatai, mokymui ir vystymuisi. Valstybė privalo nustatyti žemiausią amžiaus ribą, priimant vaiką į darbą ir darbo sąlygas.

33 STRAIPSNIS (piktnaudžiavimas narkotikais)

Vaikai turi teisę į apsaugą nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo ir įtraukimo į jų gamybą bei platinimą.

34 STRAIPSNIS (seksualinis išnaudojimas)

Valstybė įsipareigoja ginti vaikus nuo jų seksualinio išnaudojimo, taip pat ir prostitucijos bei pornografijos.

35 STRAIPSNIS (prekyba, kontrabanda ir pagrobimas)

Valstybės pareiga - imtis bet kokių priemonių, apsaugant vaikus nuo jų pagrobimo, kontrabandos ir prekybos jais.

36 STRAIPSNIS (kitos išnaudojimo formos)

Vaikas turi teisę į apsaugą nuo visų išnaudojimo formų, kenkiančių vaiko gerbūviui, nenumatytų 32, 33, 34 ir 35 straipsniuose.

37 STRAIPSNIS (kankinimas ir įkalinimas)

Nė vienas vaikas neturi būti kankinamas, baudžiamas, neteisėtai įkalinamas ar kitaip skriaudžiamas. Mirties bausmė ir įkalinimas iki gyvos galvos be galimybės išeiti į laisvę yra draudžiamas taikyti nusikaltusiems asmenims iki 18m. amžiaus. Kiekvienas įkalintas vaikas turi būti laikomas atskirai nuo suaugusiųjų, jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams. Sulaikytas vaikas turi teisę į teisinę paramą ir pasimatymus su savo šeima.

38 STRAIPSNIS (ginkluoti susidūrimai)

Valstybės dalyvės įsipareigoja imtis įmanomų priemonių neleisti jaunesniems nei 15m. vaikams tiesiogiai dalyvauti karo veiksmuose. Nė vienas tokio amžiaus vaikas negali būti šaukiamas į karinę tarnybą ginkluotose pajėgose. Valstybės privalo užtikrinti ginkluotų susidūrimų metu nukentėjusių vaikų apsaugą ir globą pagal atitinkamas tarpautinės teisės normas.

39 STRAIPSNIS (reabilitacija)

Valstybė įsipareigoja užtikrinti, kad vaikai, nukentėję nuo ginkluotų susidūrimų, kankinimų, netinkamo elgesio ir išnaudojimo, būtų tinkamai gydomi ir pasveikę grįžtų į savo socialinę aplinką.

40 STRAIPSNIS (teisingumas nepilnamečių įstatymo pažeidėjų atžvilgiu)

Pažeidęs įstatymą vaikas turi teisę į tokį elgesį su juo, kuris padeda vaikui išlaikyti orumą ir savo vertės supratimą. Bendraujant su tokiu vaiku, reikia atsižvelgti į jo/jos amžių ir socialinės integracijos perspektyvas visuomenėje. Vaikas turi teisę į pagrindines asmens garantijas ir teisinę bei kitokią pagalbą gynyboje. Jeigu įmanoma, reikia vengti teisminių procesų ir įkalinimo vietų.

41 STRAIPSNIS (pirmenybė aukščiausiesiems reikalavimams)

Jeigu reikalavimai vaiko teisėms pagal nacionalinę ir tarptautinę teisę yra aukštesni, negu nustatyti Konvencijoje, visada laikomasi aukštesniųjų reikalavimų.

42 STRAIPSNIS (žinios apie teises)

Valstybė privalo supažindinti vaikus ir suaugusius su teisėmis numatytomis šioje Konvencijoje.

Konvencija sudaryta iš 54 straipsnių. 43-54 straipsniuose nurodoma, kaip suaugusieji ir valstybė turi dirbti kartu, kad užtikrintų, jog visi vaikai galėtų naudotis savo teisėmis.

45 STRAIPSNIS

Unicef vaiko teisių klausimais gali suteikti ekspertinius patarimus ir pagalbą.

FAKULTATYVINIAI PROTOKOLAI

Fakultatyviniai protokolai – tai trys susitarimai, kurie sustiprina Konvenciją ir išplečia išskirtines vaiko teises. Jie neprivalomi, nes valstybės, ratifikuodamos Konvenciją, gali nuspręsti pasirašyti ar nepasirašyti šiuos protokolus. Juos sudaro: Fakultatyvinis protokolai dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir pornografijos; Fakultatyvinis protokolai dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose bei Fakultatyvinis protokolai dėl pranešimo procedūros.